Datum: 2025-07-03
Finansdepartementet
fi.remissvar@regeringskansliet.se

Uppgiftsskyldighet för vissa e-legitimationsföretag

Fi2025/00837

DFRI, Föreningen för Digitala Fri- och Rättigheter, lämnar följande synpunkter

0. Synpunkter sammanfattade
DFRI anser **inte** de avsedda **begränsningarna** i föreslagen uppgiftsskyldighet **trovärdiga** att bli bestående, ser **problem** i relation till EU-direktivet **2024/1183**, förutspår därav orsakade möjliga **negativa** effekter för **konkurrensen** och för **betalningssystemet**, anser det **olyckligt** att promemorian tar en **ögonblicksbild** av rådande systemarkitekturer för något givet, finner förmodanden om **obetydliga** påkommande **kostnader mindre sannolika** samt ser med oro på hur **Polismyndigheten** genom promemorians föreslagna lagändring kommer att hamna på **dubbla stolar**.

1. Angivna begränsningar inte trovärdiga att bli bestående
I promemorian anges flera begränsningar för uttag av data, som enbart avseende finansiella transaktioner (*4.1, stycke 2, s15*), enbart för ”*konkret underrättelseärende*” (*4.3, stycke 2 och 3, s19*) och enbart gällande särskilt angivna personer, alltså inget ”*systematiskt insamlande*”, så kallat massuttag.

Inga av dessa angivna begränsningar är trovärdiga att bli bestående då de inte understöds av någon lagligt bindande reglering utanför de i denna promemoria föreslagna lagändringarna. Se **Not 1** för genomgång av historiskt utfall av liknande försäkringar.

Att promemorian söker friskriva sig från en framtida utveckling genom formuleringen ”*fler uppgifter än så kräver överväganden som inte kan göras inom ramen för denna promemoria*” (*s16 rad 20-21*) räcker inte enligt vår mening.

2. Vad EU-direktivet 2024/1183 säger om insamling och -lagring av data
Promemorian konstaterar att inget hindrar e-legitimationsföretag (*”plånbokstillhandahållare” på brysselsvenska*) från att lämna ut mer information än den de redan idag leder vidare till de finansiella företagen (*3, stycke 3, s14*). Det är riktigt, men enligt EU-förordningen 2024/1183 ***får*** de inte samla in mer data än som är nödvändigt och som krävs för en given tjänst om inte användaren uttryckligen begärt detta (*vår fetning*)

> *Tillhandahållaren av den europeiska digitala identitetsplånboken får **varken samla in** sådan information om användningen av den europeiska digitala identitetsplånboken **som inte är nödvändig för tillhandahållandet av tjänster** relaterade till den europeiska digitala identitetsplånboken **eller kombinera** uppgifter för personidentifiering eller några andra personuppgifter som lagras eller som rör användningen av den europeiska digitala identitetsplånboken med personuppgifter från andra tjänster som erbjuds av den tillhandahållaren eller **från tredjepartstjänster och som inte krävs för tillhandahållandet av tjänster relaterade till den europeiska digitala identitetsplånboken**, om inte **användaren uttryckligen har begärt detta**.*
> (2024/1183, Artikel 5a, s21, punkt 14)

Det är inte självklart att data som e-legitimationsföretag över tiden samlat in i syfte att öka säkerheten, som lokalisering, profil på användarutrustning (*”fingerprinting”*) etc faller under begreppen ”nödvändig” och ”krävs” för autentisering av finansiella transaktioner. Sådan autentisering genomfördes onekligen också dessförinnan.

Att notera är, att det troligen inte är tillräckligt enligt punkt 14 att genom användarvillkor inhämta användarens *godkännande* till insamling och lagring av ”extra” data, det krävs en uttrycklig *begäran*.

3. Spekulationer om branschförändringar till följd av förslaget
Ovanstående skulle kunna leda till en rättslig osäkerhet för e-legitimationsföretagen som förslaget aktualiserar. Se **Not 2** för resonemang kring möjliga negativa konsekvenser för konkurrensen och därmed för driftsäkerheten i betalningssystemet som konsekvens av förslaget beaktat tillsammans med punkt 14 i EU-direktivet 2024/1183.

4. Promemorian gör antaganden som inte är självklara
Promemorian tycks förutsätta att e-legitimationsföretaget är delaktigt i varje enskild transaktion. Det är riktigt att det är så det förhåller sig nu, men systemarkitekturen kan också se annorlunda ut, med ett e-legitimationsföretag som utfärdar e-legitimationer och för ett register över giltiga sådana, men i övrigt inte är inblandat i avvecklingen av enskilda transaktioner, utan enbart de direkt inblandade parterna, inklusive förstås det finansiella institutet vid transaktioner av finansiell art.

DFRI anser det olyckligt att lagstiftning sker utifrån en ögonblicksbild av för samhället kritiska tekniksystem, särskilt som andra möjliga lösningar också kan ha sina fördelar för den enskilde medborgaren med hänseende till såväl säkerhet som till åtnjutande av fri- och rättigheter, se **Not 3**.

5. Också en regel som är ”gratis” att efterleva kräver sin compliance
Promemorians förmodan att prövningen av begäran om utlämning av data enbart behöver vara formell (*4.5, stycke 1, s22*) och medföra endast ”*begränsade kostnader*” (*7, stycke 3, s29*) kan vara riktig. Men till exempel genom strategiska överväganden relaterade till vilka data som alls skall sparas (se ovan), och genom ”*samråd(a) med det finansiella företaget som uppgifterna avser*” (*s17, rad 9*) uppstår likafullt arbetsmoment som måste utföras.

Promemorians föreslagna lagändring tillför under alla omständigheter en regel-grynna på compliance-fjärden som innebär att navigeringen som helhet sannolikt kräver mer tankearbete, fler möten och längre praxis-riktlinjer. Med en ytterligare tillväxt av det så kallade ”*compliance-industriella komplexet*” som följd, se **Not 4.**

6. Intressekonflikt som väcker farhågor
Polisen är bland dem som är tänkta att kunna dra nytta av förslagen i denna promemoria. Polismyndigheten är samtidigt anförtrodd att (*tillsammans med Myndigheten för Digital Förvaltning, DIGG*) utveckla ett statligt e-ID.

Det uppdraget ligger helt utanför denna promemoria, men det är ändå värt att reflektera över konsekvenserna för hur detta kan påverka vid val av tekniska lösningar för ett statligt e-ID. Det är osannolikt att ett av Polismyndigheten utvecklat e-ID på något sätt skulle motverka de befogenheter de ändå skulle ha genom denna föreslagna lag, medan legitima medborgerliga intressen och förväntningar på ett e-ID riskerar att hamna i skymundan.

7. Avslutande kommentar och ställningstagande
DFRI anser att det finns också andra värden i ett samhälle som bör återspeglas i det digitala ekosystemet, mer än som enbart fromma försäkringar, än en snäv optimering av myndighetsutövning och brottsbekämpning. Av det skälet och därför att promemorian tar saker för givna som inte är det samt inte alls berör möjliga negativa konsekvenser av föreslagen lagändring ställer vi oss negativa.

Föreningen för Digitala Fri- och Rättigheter, DFRI, gm

Börje Ohlman, ordförande

Delaktiga i författandet av remissvaret har varit
Bengt Jonsson
Christian Häggström

http://dfri.se , e-post styrelse@dfri.se

Not 1
a) Ändamålsglidning har tidigare skett trots ursprungliga försäkringar. Så till exempel försäkrades vid de så kallade automatiserade fartkamerornas (*ATK*) införande för knappa 20 år sedan att de enbart skulle användas för att registrera hastighetsöverträdelser.

Också vid införandet av trängselskatten i Stockholm gjordes sådana utfästelser om specifik användning som ganska snabbt visade sig inte hålla streck. Att den nya kameraövervakningslagen från 1 april i år gör frågan om eventuella begränsningar i användning helt överspelad förtar inte den skedda förtroendeförlusten.

Utlämningen av PKI-data i anslutning till mordet på Anna Lindh kan också nämnas som exempel på att dylika utfästelser väger lätt i ett skarpt läge.

b) Vidare beslutade regeringen om massuttag av data avseende elförbrukning, lagligt tvingande för elnätbolag och utan möjlighet för enskilda att motsätta sig, utan att känna sig hindrade av bestämmelserna om särskild prövning i GDPR i samband med elstödets andra fas. Det fanns sedan också ett politiskt tryck på Försäkringskassan att lämna ut dessa uppgifter. Även om ett sådant utlämnande inte blev av, visar detta på skörheten i utfästelser om att massuttag inte kommer att ske, särskilt i situationer av upplevd brådska, vilka alldeles säkert kommer att uppstå också i framtiden.

Not 2
(S*pekulativt*) går det inte att utesluta att nya aktörer (*som Kivra eller medborgarinitiativ som till exempel det projekt DFRI driver*) avstår från att inkludera finansiella transaktioner, och att befintliga aktörer för att minimera risk för sig själva avstår från att spara insamlad data, förutom möjligen i aggregerad anonymiserad form för utvecklingsändamål. Freja e-ID som har en ytterst begränsad marknadsandel bland finansiella företag (*nätmäklaren Nordnet, Svea Bank*) kan tänkas (*återigen spekulativt*) överväga att helt dra sig ur det marknadssegmentet.
I ett sådant möjligt scenario skulle inte enbart den föreslagna lagändringen förfela sin åsyftade verkan (*inga data finns att lämna ut*), konkurrensen skulle minska ytterligare med åtföljande ökad bräcklighet i betalningssystemet, som efter incidenterna under senare tid knappast behöver beröras närmare (*se också inlägg av Klarnas vd Sebastian Siemiatkowski på X nyligen,*

> ”*Stora problemet är inte Swish, det är mobilt BankID*. (...) *Mycket frustrerad över hur det funkar och vi kommer aktivt bryta oss loss för att bryta bristen på konkurrens*!”

citerad: https://www.sweclockers.com/nyhet/41235-klarna-vill-bryta-sig-loss-fran-bankid).

Not 3
Relevanta EU-direktiv tycks visserligen underförstå en plånbokstillhandahållare som tar aktiv del i varje transaktion, men ingenstans vad vi kan se ställs det som krav. Tvärtom betonas vikten av driftsäkerhet och att också fungera off line. Till exempel på flera ställen i 2024/1183 samt mera allmänt i cyberresiliensförordningen 2024/2847 (*till exempel i Bilaga 1, punkt 2h*).

En ytterligare part som vid varje tidpunkt är nödvändig för genomförande av en transaktion utöver de direkt inblandade är uppenbart negativt för driftsäkerheten. Ur den enskildes synvinkel ökar också risken för att känsliga uppgifter sprids ju fler som har tillgång till dem.

DFRI anser att det är en fundamental rättighet att kunna fatta beslut om teknikval utifrån personliga överväganden om säkerhet. DFRI skulle därför välkomna en utveckling mot fler reella valmöjligheter för den enskilde i infrastrukturen för digital autentisering. En sådan diversitet gynnar också samhället som helhet. Tänker alla lika är det som bekant någon som inte tänker.

Not 4
”compliance-industrial complex”, begrepp använt av Tereza Østbø Kuldova för att beteckna den växande skaran av professionella regelefterlevare, till en allt större kostnad och efterhand med en egen agenda att motivera sin existens genom att ytterligare öka mängden regler (*se Tereza Østbø Kuldova: The Compliance-Industrial Complex - The Operating System of a Pre-Crime Society*).